

סיוע לחשודים על השביעית מפני דרכי שלום
R' Sammy Bergman- sbergman@torontotorah.com

1. גיטין סא.

מתני' משאלת אשה לחבירתה החשודה על השביעית נפה וכברה וריחים ותנור אבל לא תבור ולא תטחן עמה אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה אבל משתטיל את המים לא תגע עמה לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום ומחזיקין ידי נכרים בשביעית אבל לא ידי ישראל ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום: **גמ'** מאי שנא רישא ומ"ש סיפא אמר אביי רוב עמי הארץ מעשרין הן רבא אמר הכא בעם הארץ דר"מ וטומאה וטהרה דרבנן

2. רש"י גיטין סא.

לא תבור ולא תטחון עמה - לסייעה מפני שאסור לסייע בידים ידי עוברי עבירה בשעת העבירה: וכולן לא אמרו - שהתירו להשאילם כלים ולסייעם **בלא שעת עבירה עצמה** אלא מפני דרכי שלום: רוב עמי הארץ מעשרין הן - הלכך חששא דרבנן בעלמא היא ומפני דרכי שלום מותר לסייען אבל חשודה על השביעית משמע דמוחזק לן בה שחשודה. רבא אמר - לעולם כמחצה על מחצה (דמי) מספקינן להו ואסור לסייען הואיל ועבירה דאורייתא היא ומתני' במוחזק לעשר קאמר ועם הארץ דר"מ הוא שחשוד לאכול פירות בטומאה והך טומאה וטהרה דחולין דרבנן היא דתורה לא הזהירה לאכול בטמאה אלא תרומה וקדשים בלבד הלכך לאו איסורא דאורייתא היא ומפני דרכי שלום מותר לסייען.

3. חידושי הרישב"א מסכת גיטין דף סא עמוד א

אבל לא תבור ולא תטחון עמה. פי' משום דהו"ל מסייע ידי עוברי עבירה, ולא דאיכא עבירה בטחינה או בעשייה אלא משום דאידי עבדא איסורא באכילה וכיון דעבדא איסורא באכילה אסור לסייעה כלל, אבל בחלה דאין האיסור אלא הטומאה שהיא מטמאה את החלה אינו אסור לסייע(ה) עמה אלא באותה מלאכה בלבד אבל במלאכה אחרת מותר, והיינו מאי דאמרינן התם (ע"ז נ"ה ב') ונחתום העושה בטומאה לא לשין ולא עורכין עמו אבל מוליכין עמו פת לפלטר, וכן נמי אמרו (נ"ו א') בישראל העושה פירותיו בטומאה שאין בוצרין ולא דורכין עמו אבל מוליכין עמו חביות (לבית) [לגת] דהיא מלאכה אחרת, הא למדנו דכל דבר שאיסורו מחמת אכילה כגון שביעית או כהן החשוד לאכול תרומה בטומאה כדאיתא בגמרא, דאין מסייעין אותו כלל שאין מסייעין אותו לתקן דבר שיעשה בו איסור באכילתו.:

4. רשב"א גיטין סא.

רישא וסיפא בטומאה וטהרה. כלומר דכולה מתניתין בשהוכשרו והיינו דלא תטחון עמה **אלא מפני דרכי שלום דהא איכא נידוד עבירה דמסייע ידי עוברי עבירה שגורמין טומאה לפירות שבארץ ישראל, ומיהו כיון דליכא אלא טומאה וטהרה דרבנן משום דרכי שלום התירו,** אבל משתטיל מים דאיכא טומאת חלה דהיא דאורייתא לא תגע דלא התירו ולא הקילו בשל תורה.

דרכי שלום או תלייה

5. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף טו עמוד א

רב הונא זבין ההיא פרה לעובד כוכבים, אמר ליה רב חסדא: מ"ט עבד מר הכי? אמר ליה: אימור לשחיטה זבנה. אלא אמר רב אשי: כל היכא דאיכא למיתלא תלינן ואף על גב דמצווה, וכל היכא דליכא למיתלי לא תלינן אף על גב דאינו מצווה.

שיטת ר"ת: אין במכר מפני דרכי שלום

6. ספר הישר לר"ת (חלק החידושים) סימן קכא

הניזקין. משאלת אשה לחבירתה החשודה על השביעית נפה וכברה ריחים ותנור מפני דרכי שלום. ואי קשיא וכי מפני דרכי שלום איתה דהא אפילו היכא דליכא דרכי שלום מותר דכל היכא דאיכא למיתלי תלינן כי [ההוא] דפרק ראשון דע"ז לא ימכור לו פרה החורשת בשביעית ובית הלל מתירין. ובחשוד על השביעית מיירי. ואמרי' דטעמא דבית הלל משום דאיכא למיתלי להיתירא. דאימר לתקן חפץ שאלתה. [ו]אם תאמר הכא בשאין לו אלא דבר איסורא עסקינן ואפי' משום דרכי שלום אמאי משאלת. והתניא אילו דברים שאין מוכרין להם בשביעית העול והמזרה והמחרישה והדקר. אלא ודאי ביש לה דבר היתר כמו כן. ואמר ר' דלעולם כשאין לה אלא דבר האסור דליכא למיתלי להיתירא קא מיירי. ודקאמרת אמאי משאלת הלא בשביעית אסור למכור. אומר ר' (דבשביעית) [דבמכירה] **ליכא משום דרכי שלום** כיון דאינו בחנם דגבי פרה מאי דרכי שלום [איכא]. וכן בכל מקום שתמצא במקום אחד מותר ובמקום אחד אסור כגון הכא תריץ הכא בחנם הא שלא בחנם דליכא משום דרכי שלום

7. חזון איש שביעית יב:ט

ונראה דהא דהקילו חכמים בספק אע"ג דספק מכשול ודאי אסור ליתן לפני עור, והיה ראוי להחמיר בספקות, משום דאם באנו להחמיר בספיקות נמי נעשה מכשול, שנמנע חסד ודרכי חיים ושלום מעצמנו ומהם, והן רק ע"ה וחיובין אנחנו להחיותם ולהיטיב עמם וכש"כ שלא להרבות שנאה ותחרות בינינו וביניהם, ועוברין על לא תשנא ועוד כמה לאוין שאין איסורין קל מאיסור זה שאנו באין להציל אותם ממנו... והלכך שקלו חז"ל בפלס עד כמה שישלהתנהג לקונסם ולמשוך ידינו מהם ושלא נגרום מכשולים יותר גדולים להם ולנו, והכריעו לאסור למכרם בזמן שהוא ודאי לעבירה ולהתיר בספק וזו דרך הממוצעת והישרה

8. תוספות הרא"ש מסכת גיטין דף סא עמוד א

ואומר ר"ת דהכא מיירי בדידיעין דלית לה אלא פירות שביעית הילכך אי לאו מפני דרכי שלום אסור, וקשה לפירושו דאי בודאי שביעית איירי א"כ מאי קשיא ליה בגמרא מ"ש רישא ומ"ש סיפא, הילכך נראה דבסתם איירי **ואחמור רבנן בתבואת החשודים** כאילו כולה איסור כמו לענין מעשר שעשו כל פירותיהן דמאי.

ובירושלמי אמרי' נפה לספור בה מעות כברה לכבור בה חול ריחיים לטחון סמנין תנור לטמון בו אונין של פשתן, ומיהו תלייה גמורה לא הויא כמו פרה לשחיטה דא"כ למה לי דרכי שלום דבמכר שרינן אף על גב דלית דרכי שלום ובתלייה אין לחלק בין מכר לשאלה

שיטת חכמי ספרד: הכל תלוי בתלייה

9. חידושי הרמב"ן מסכת עבודה זרה דף טו עמוד ב

והא דתנן אלו דברים שאין האומן רשאי למוכרם בשביעית. קשיא ליה לר"ת ז"ל מדתנן בפ' הניזקין ואיתא נמי בהאי פירקא בשביעית משאלת אשה לחבירתה החשודה על השביעית נפה וכברה ריחיים ותנור. ופריק ר"ת התם בדליכא למיתלא ומפני דרכי שלום הוא דשרי, אבל גבי מכירה ליכא משום דרכי שלום שאם אינו רוצה למכור כליו מי יכוף אותו בכך כמו שכתב בספר הישר. ואינו נכון דודאי גבי אומן כיון דלכ"ע מזבין ולהאי לא מזבין איכא איבה, אלא התם איכא למיתלא הוא ואי אמרת א"כ למה לי מפני דרכי שלום בלא"ה נמי כל היכא דאיכא למתלי תלינן, לא כיון דלא מטיא הנאה לידיה הו"א לא לישאול ולא ליקום בספק איסורא, מפני דרכי שלום הוא דשרו רבנן. ובירושלמי בפרק ה' דשביעית כך פירשו ר' זעירא בעא קמי ר' מונא מתניתא בסתם אבל במפרש לא אמר ליה וסתמו לאו כפירושו אני אומר נפה לספר בה מעות כברה לכבור בה חול ריחיים לטחון בהם סמנים תנור לטמון בו אונין של פשתן.

10. חידושי הריטב"א מסכת עבודה זרה דף טו עמוד ב

מיהו אצרכינן אכתי לטעמא דמפני דרכי שלום דכיון דשאלה הוא ולא מטיא ליה הנאה מיניה הוה אמינא דלא לישוי נפשיה בספק איסורא בכדי אי לאו טעמא דדרכי שלום, אבל בכלי האומן שאסרו דאי למלאכה דהשתא בעי להו אי אפשר אלא לעשות בהם מלאכה דאיסורא דהני כלים לא מעלו אלא לעבודה, כיון דליכא למיתלא לא שרינן מפני דרכי שלום.

11. חידושי הריטב"א מסכת עבודה זרה דף טו עמוד ב

מי דמי התם אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית. תמיה לי מילתא מאי קאמר אדרבה נהי דהתם אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית איכא איסורא אחרנא והיינו איסורא דלפני עור, והא חמיר שהוא איסור שבגופו טפי מאיסורא דהכא שאינו בגופו, ומסתברא לי דהכי קאמר דהתם כיון דליכא אלא לאו דלפני עור אין לאו דלפני עור אלא כשנותנו למי שיעשה בו עבירה ודאי, ורבנן אסרו אפילו סתמו היכא שיש רגלים לדבר לחוש שיעבור בו זה עבירה ועשו סתמו כפירושו, וכל היכא דאיכא למיתלי לקולא דלאו לעבירה בעי ליה אוקמוה רבנן אדינא והתירוהו, אבל הכא שהוא מוזהר מן התורה על שביתת בהמתו כל היכא דאיכא חשש מלאכה חיישינן ואסרו רבנן ולא תלינן לקולא...

12. חידושי הריטב"א מסכת עבודה זרה דף טו עמוד ב

מתקיף לה רב אשי. פירוש לאתקפתא דרבה דלעיל, וכל היכא דאין אדם מצווה מי שרי. כלומר וכי טעמא דשרו ב"ה בפרה משום דאין אדם מצווה וליכא אלא לאו דלפני עור הוא, והרי כלים דאין אדם מצווה על שביתתם בשביעית ותנן (שביעית פ"ה מ"ו) אלו הן כלים שאין האומן רשאי למכרן בשביעית, כלומר לישראל חשוד על השביעית, המחרישה וכל כליה העול והמזרה והדקר, פירוש ואף על גב דאיכא קצת למיתלי למימרא דלשתא אחריתא בעו להו, לא סגי לן ותלינן לחומרא לומר דאילו לשתא אחריתי בעו להו למה ליה למזבנינהו מהשתא ולעילוי נפשיה בחשדא, אלא ודאי לעולם כל היכא דאיכא למיתלי כלומר שקרוב לודאי לתלות לקולא, תלינן, ואפילו היכא דאדם מצווה, וכל היכא דליכא למיתלי כלומר דליכא למיתלי בענין דליהוי ביה אומדנא דמוכח לקולא, לא תלינן אף על גב דאינו מצווה, שאין הדבר תלוי אלא בדאיכא למיתלי שפיר או ליכא למיתלי

וההיא דירושלמי לא הוה תלייה גמורה כפרה לשחיטה דא"כ בלא דרכי שלום נמי הוה שרי כמו במוכר

13. בית הבחירה (מאירי) מסכת עבודה זרה דף טו עמוד ב

זה שכתבנו בהתר השאלת נפה וכברה שהוא משום איבה י"מ אף באלו מפני שאין מיוחדים לעבירה ויש לתלות בהם לקולא כגון נפה למנות בה מעות וכברה לכבור בה את החול וכן היא שנויה בתלמוד המערב שבמסכת שביעית ולא יראה לי כן שאם כן לא הוצרכו לבא עליה מפני דרכי שלום אלא שלדעתי לא אמרוהו כן בתלמוד המערב אלא שלא להתיר אלא בסתם שמאחר שיש כאן איבה תולין בה אף על צד רחוק כגון אלו שהזכרנו אבל מה שאין בו צד איבה אין תולין בו על צדדין רחוקים כאלו שאם כן אף במחרישה וחברותיה יש לתלות בהם לקצת דברים רחוקים **אלא שכל שאין שם איבה אין תולין אלא בדברים המצויים** ולשון תלמוד המערב מתניתין בסתם אבל במפרש לא ושאלו בה וסתמו לא כפירושו כלומר והרי אלו כלים המיוחדים לכך הם ותירץ שאני אומר נפה למנות בה מעות כברה לכבור בה חול כלומר ומאחר שיש שם איבה תולין אף בדברים שאין מצויים ומ"מ בחמישי של גיטיין ס"א א' פרשנוה בשטה האחרת ויישבנו שם מה שהוצרכו לבא עליה מפני דרכי שלום:

14. רמב"ם הלכות ביכורים פרק ח הלכה יג

אשת חבר מרקדת ובוררת עם אשת עם הארץ אבל משתטיל מים בעיסה לא תסייע אותה מפני שהיא עושה עיסתה בטומאה, וכן הנחתום שעושה בטומאה לא לשיין ולא עורכין עמו שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה אלא מוליכין עמו פת לפלטר.

15. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ח הלכה ו-ז

ומוכר לחשוד פרה חורשת בשביעית שהרי אפשר לשוחטה ומוכר לו שדהו שהרי אפשר שיובירה אבל לא ימכור לו שדה האילן אא"כ פסק עמו על מנת שאין לו באילן ומשאלו סאה למדוד בה אעפ"י שהוא יודע שיש לו גורן שהרי אפשר שימדוד בה בתוך ביתו ופורט לו מעות אף ע"פ שהוא יודע שיש לו פועלים וכולן בפירוש אסורים. **וכן** משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה רחים ותנור, אבל לא תבור ולא תטחון עמה.

16. מגן אברהם סימן שמז

ואסור להשאל לאדם כלי מלאכ' אם הוא חשוד לעשות מלאכה בשבת אם לא שיש לתלות שיעשה בה מלאכת היתר ודוקא בדבר המצוי אבל בדבר שאינו מצוי אסור אם לא מפני דרכי שלום ע' בגיטיין ד' ס"ה ובתו'